

Der kan formentlig ikke være nogen Tvivl om, at Island ikke havde noget retsligt Krav paa et Pengebeløb hos Danmark. Det var den lovlige — ogsaa den lovlige islandske — Regering, som havde afhændet en Del offentlige Ejendomme paa Island, og hvordan end disse Penge var anvendte, kunde deraf ikke opstaa noget Retskrav mod de Danske. Fejl begaaet af Regeringen kan ikke give den ene Del af et Rige Erstatningskrav overfor den anden. Enhver Tid maa bære Følgerne af Fortidens Fejl, og havde end Monopolhandelen sikkerlig virket skadelig paa Island, kan vi Danske med god Samvittighed henvise til, at vi paa samme Tid ingenlunde blev regeret bedre eller med større Forstand herhjemme. Vi tør vistnok ogsaa henvise til, at hvad vi siden 1871 gennem det aarlige Tilskud og paa andre Maader har ydet Island, maaske overstiger, i alt Fald skønsvist ækvivalerer, hvad vi i tidligere Tider paa dette Punkt maatte have faaet for meget. Men det bliver derfor ikke mindre sandt, at vi under de Forhandlinger, der førte til Loven af 1871, paa en ikke helt højmodig Maade kædede dette finansielle Spørgsmaal sammen med Forfatningsspørgsmaalet. Island var i finansiell Henseende den Gang i en Nødstilstand. Om Forfatningsforslaget af 1867 var der i Virkeligheden opnaaet saa godt som Enighed mellem den danske Regering og det islandske Alting. Men dets Gennemførelse krævede, som sagt, et Tilskud fra den danske Statskasse, og derfor forelagdes der i 1868 Rigsdagen et „Udkast til Lov angaaende Islands Finansvæsen“. Det var af dette Forslag, at de nationalliberale Førere, ganske særlig Lehmann, tog Foranledning til at kræve, at samtidig med, at Tilskuddet til den islandske Landskasse fastsattes, burde der ogsaa træffes afgørende Bestemmelser om Islands statsretlige Forhold til Danmark. Nu maatte man benytte denne Lejlighed til „at opstille de Hovedskrænker, som ved Affattelsen af den særlige Forfatningslov for Island ikke maatte overskrides“ ved Indrømmelsen af Islands særlige og selvstændige Stilling. Resultatet af denne uheldige Anlæggelse af et formalistisk juridisk og finansielt Synspunkt blev Loven af 2. Januar 1871. Det kan sikkert siges, at ved denne den danske Rigsdags Aktion overskares Mulighederne for en gensidig velvillig Forstaaelse mellem Danmark og Island, som dog skulde synes naturlig efter de to Folks aarhundredgamle Forbindelse. Islændingene har aldrig villet

erkende Gyldigheden af Loven af 1871, de har straks forkastet den, og de har i de paafølgende Menneskealdre aldrig opgivet Kampen imod den. Men det svage Punkt i deres Stilling har været, at de, tvungne af Nødvendigheden, har taget mod det Tilskud, som denne Lov tilsagde dem, om end de altid har søgt et Forsvar herfor i deres formentlige Retskrav. Ogsaa her gør Forbundsloven endeligt op med et gammelt og meget ømtaaligt Punkt i Forholdet mellem Danmark og Island, idet der oprettes en Fond paa 2 Mill. Kr. og træffes nærmere Bestemmelser.

Fra 1871 til det 19. Aarhundrede ud er Forholdet mellem Island og Danmark altsaa dette: Loven af 2. Januar 1871 er vedtaget ensidigt af den danske Rigsdag. Den Island ved denne Lov givne Stilling i det danske Rige vil Island ikke acceptere, fordi Islændingene erklærer Loven for ugyldig. Islændingene tager imidlertid imod de 60,000 Kr. m. m., som Loven tilsiger dem. Ved Forfatningslov af 5. Januar 1874 for Islands særlige Anliggender ordnes den forfatningsmæssige Maade, hvorpaa Islændingene gennem Altinget skal styre deres særlige Anliggender, d. v. s. saa godt som alle Islands Lovgivningssager. Lovgivningsvirksomheden er altsaa faktisk i Islændingenes egne Hænder, men derved, at den danske Justitsminister er Minister for Island, er Landets øverste Administration vedblivende paa dansk Haand.

Denne Tilstand var i højeste Grad uheldig, og det kunde neppe undgaas, at den gav Anledning til stadige Rivninger mellem Island og Danmark. Den danske øverste Administrationsmyndighed optraadte oven i Købet ikke altid med den mest udsøgte Hensynsfuldhed overfor Island. Den danske Minister indstillede Gang paa Gang islandske Særlove, som Altinget havde vedtaget, til Nægtelse af Stadfæstelse fra Kongens Side i Statsraadet. Statsraadet kom derved til at staa for Islændingene som en fjendtlig Magt, den danske Nation som en Overnation, der vilde føre en Overregering over Island, der var den mindre og underkuede Nation. Stikord, som var byggede paa denne Opfattelse, benyttedes flittigt i den islandske Agitation og vakte megen Forbitrelse mod Danmark. I hele den sidste Halvdel af det 19. Aarhundrede var Udviklingen beklagelig nok den, at Forholdet mellem Island og Danmark forværredes mere og mere. Islændingene følte Danskernes Indgriben i deres Anliggender som en Uret og betragtede Danskerne som Undertrykkere.